

Kornsirkler og spirituell turisme – fra åker til internett

Anne Kalvig

Korn nedlagt i ulike mønstre og formasjoner i åkre – kornsirkler – er et konkret, internasjonalt fenomen som årlig kan observeres. Denne artikkelen undersøker ulike kulturelle persepsjoner av og responser på kornsirkelfenomenet.¹ Materialet er egne feltobservasjoner under en kornsirkeltur til England sommeren 2010 og nettsider dedikert til kornsirkelfenomenet, primært den internasjonale databasen cropcircle-connector.com og sirkelmakernettstedet circlemaker.org. Jeg fokuserer på hvordan kornsirkler blir gitt spirituell mening og relevans, og hvordan tilstedeværelsen av kornsirkler inngår i et stadig voksende kommersielt-spirituell turismefelt som utfordrer våre faglige grenseopptrekninger vedrørende det spirituelle og sekulære. Dette poenget blir særlig illustrert ved henvisning til kornsirkelturens Glastonbury-opphold, der jeg benytter energi som sentral analysekategori. Korn-sirkelpersepsjon "in real life" og spirituell turisme blir videre relatert til

¹ I tråd med etablert språkbruk kaller jeg fenomenet gjennomgående for kornsirkler, selv om kornformasjonene langt i fra bare har sirkelform. Kornformasjoner blir her brukt som synonym til kornsirkler. "Geoglyfer" og "kornpiktogram" har også vært lansert som betegnelser, særlig på 90-tallet da kornsirkelfenomenet (i England) gikk over i en ny fase hva gjelder form. Disse begrepene er ikke tilnærmet så mye brukt som kornsirkler og -formasjoner, og blir ikke benyttet her.

kornsirkler som internettfenomen, og jeg operasjonaliserer avslutningsvis ulike inndelinger av magisk praksis som systematisering av kornsirkeldiskurser – som eksempler på ulike og sammenflettede forståelseshorisonter innen et større ”energiparadigme”. Ved å gi en felt-rapport og en drøfting av de ulike betydningene som blir produsert og kommunisert med utgangspunkt i kornsirkelfenomenet, i den virkelige verden og virtuelt, ønsker jeg å bidra til vår forståelse av samtidsreligiositetens form, innhold og prosessuelle karakter, her med utgangspunkt i de såkalte ”underverk i åkeren”.²

Introduksjon

Kornsirkelfenomenet har vært kjent i årtier, kanskje århundrer.³ Utforskning, undersøkning og forklaring av formasjonene i ulike typer åkervekster, er imidlertid et kontroversielt felt. Det har vært relativt lite faglig interesse for fenomenet (Partridge 2006:201). Studier av hermeneutisk og kulturfaglig karakter er sjeldne eller mer summariske, og ser hovedsakelig ut til å være tilgrensende studier av ufologi/uforeligion (Rothstein 2000, 2003, Ivakhiv og Thomas 2005, Partridge 2006). Men kornsirklene ligger der, i tid begrenset av modning og innhøstning, og blir altså av stadig flere betraktet som ”midlertidige

² Dette uttrykket er undertittel på siste bok fra leder av Norsk Kornsirkelforening, Eva Marie Brekkestø (2010).

³ Der er beskrivelser av og rapporter om det man regner med er kornsirkler fra 1600-tallet og framover, og også ett eksempel fra slutten av 1500-tallet (Brekkestø 2010:35-47).

helligdommer”, eller ”temporary temples”,⁴ og er dermed et felt religionsvitenskapen bør utforske.

Kornsirkler oppstår over hele kloden, et par hundre hver sesong (som naturligvis varierer med geografien), og mer enn tolv tusen kornsirkler er så langt rapportert på verdensbasis (Brekkestø 2010:12). Det ubestridte hovedområdet for kornsirkler er imidlertid Storbritannia, nærmere bestemt Sør-England, med fylket Wiltshire som det sanne ”heartland”. I fylkene Hampshire, Berkshire og Oxfordshire, og tidvis Sussex og Kent, oppstår også kornsirkler årlig. Disse områdene rommer en lang rekke gamle helligsteder, kultplasser og monument, som Silbury Hill (Europas høyeste menneskeskapte haug, snaut 5000 år gammel), West Kennet Long Barrow og Wayland’s Smithy (steinalder-gravhauger/kultplasser), Avebury (en av Europas største steinformasjoner og bevarte kultplasser fra steinalderen) og selvsagt Stonehenge. Kornsirkler oppstår ofte i nærheten av slike steder, og også ofte nær andre fortidsminner (eldre og yngre), som bygdeborger, keltiske gravplasser og kalkfigurer. I det følgende fokuserer jeg på kornsirkelfenomenet i England, selv om kornsirkler (og sirkler i andre typer organisk materiale) altså er rapportert fra resten av verden, inkludert Norge og andre skandinaviske land. Kornsirkelturer, som er hoved-fokus for denne artikkelen, går nemlig til Sør-England på grunn av den store formasjonsforekomsten her og betydningene denne blir gitt. Engelske kornsirkler oppstår fra april (i raps), gjennom mai og juni (i bygg), med en intensivering av sirkelaktiviteten i juli og august (i hvete) (Glickman 2009:xiv). Når kornet blir slått i august/september, er det naturlig nok over – bortsett fra at visse kornsirkler

⁴ Uttrykket skal være oppfunnet av kornsirkelentusiast og -fotograf Karen Alexander (Brekkestø 2010:114), som driver et nettsted ved samme navn sammen med ektefellen Steven Alexander, <http://www.temporarytemples.co.uk/>.

kan vise igjen gjennom snø og is eller i neste års avling, såkalte ”spøkelsessirkler”.⁵ Turen jeg deltok på, gikk over fem dager i slutten juli 2010.

”Opplev mystiske England!”

Mysterium, glede, respekt og ærefrykt er opplevelser og reaksjoner som ofte blir tilkjennegitt i møtet med kornsirkler, selv om kornsirkelentusiaster også kan være overbevist om formasjonenes menneskelige opphav. ”Mysteriet” kan i så måte være hvorfor sirkelmakerne har valgt, i en slik grad, å være anonyme, i stedet for å stå fram og motta hyllest for deres avanserte tekniske ferdigheter og designerevner, og/eller hvorvidt der er spirituelle krefter eller dimensjoner også ved menneskeskapte sirkler. Andre deler av kornsirkelpublikummet, og det som er i fokus i denne artikkelen, er folk som er overbevist om (i alle fall noen av) kornsirklenes ikke-menneskelige opphav og de mulige budskap som formasjonene utgjør til menneskeheten.

”Opplev mystiske England! Et land fullt av kornsirkler, legender og energisteder” var tittel på programmet vi hadde fått tilsendt fra vår turoperatør, Total Helse Norge AS. Jeg reiste med min far, søster og bror, og vi dro fra vår lokale norske flyplass til Gatwick, London, der vi skulle møte resten av de norske kornsirkelturdeltakerne, som kom tilreisende fra ulike byer. Ettersom gruppa vår begynte å samles, hilste vi på de fleste av de drøyt 20 andre deltakerne. Storparten var rundt 40 år og oppover, og om lag to tredjedeler av gruppa var kvinner.

⁵ Jamfør for eksempel kornsirkel ved Oliver’s Castle i Wiltshire som viste seg som snø(spøkelses)sirkel i 2008 og som spøkelsessirkel i det nye kornet i 2009 (Brekkestø 2010:28-29). I noen tilfeller har man kunnet konstatere at kornsirkler ”viser igjen” fordi kornet er høyere eller mørkere der fjorårssirkelen var.

Mens vi ventet på turbussen som skulle frakte oss til Marlborough, en liten by midt i kornsirkelland, presenterte jeg meg for en mann som åpenbart hørte til gruppa, men som sto litt utenfor resten av den ventende forsamlingen. Jeg fortalte ham også hvem søsknene mine var, slik at de kunne hilse på hverandre, og da svarte han: "Jeg vet at de er søsknene dine. Da du kom springende tilbake [fra et lite ærend] til gruppa hadde du en rosa sky over hodet, og det samme hadde de to. Da dere tre var samlet igjen, smeltet skyene sammen. Dere har fremdeles skyen over dere, der er mye kjærlighet mellom dere søsken". Dette utsagnet skulle vise seg å være representativt for flere av deltakernes alternative, energipregede virkelighetsoppfatning, selv om denne mannen, en heltidspraktiserende healer, var en av de mest konsekvente og uttalte i så måte.

Mine motiver for å delta på turen var en generell fascinasjon for kornsirklenes skjønnhet og "mystikk" og ønsket om å gjøre feltarbeid som religionshistoriker med spesialisering i alternativ spiritualitet. Med unntak av meg, var familiegruppa på tur en realfaglig utdannet og arbeidende gjeng. Vi deler fascinasjonen for og tiltrekningen til kornsirklenes estetikk og gåtefullhet, så vel som en utenforstående posisjon hva gjelder alternativ spiritualitet, i den grad en slik posisjon fullt ut er mulig i det som er blitt skildret som senmodernitetens "okkultur" (Partridge 2004) eller kulturens refortrylling (Gilhus og Mikaelsson 1998). Som familiegruppe representerte vi imidlertid også internt et spenn i kornsirkelpersepsjon, fra det skeptiske og ikke-overnaturlig-overbeviste til det mer tvilende og undrende. Med vår bakgrunn utgjorde vi en noe anomalisk del av turgruppa, i det det snart viste seg at samtlige øvrige turdeltakere var alternative terapeuter, eller i alle fall dypt alternativspirituelt engasjerte. Der var likevel også her et visst mangfold av sirkelsyn, og for de fleste var kornsirkler en ny opplevelse. Reiselederen, John Gursli, er også alternativ terapeut som gjennom Total Helse har spesialisert seg på å arrangere spirituelle turer til ulike destinasjoner i en lang rekke land. Pilegrimsferd til hellige steder, spirituelle retreats og sesjoner og utforskning av energilinjer og -steder

er ingredienser i disse turene (www.totalhelse.no), slik også valfart til fortidsminnene nevnt innledningsvis, var del av turopplegget vårt. Så vidt jeg vet, er der ingen turoperatør av det mer sekulære og ordinære slaget som tilbyr turer til England med kornsirkler og gamle helligsteder som tema.

Kornsirkler IRL

Kornsirkler ”in real life” er en stor opplevelse, hva enten man mener det er mennesker eller andre makter som står ansvarlige for dem. Dette gjelder i alle fall for byfolk som meg selv, som ikke vanligvis opplever enorme kornåkrer på nært hold, enn si får lov å trø inn i dem. Det handler kanskje også om det sør-engelske landskapet, som er vakkert og bølgende med pittoreske landsbyer og bindingsverkshus, og ikke minst praktfulle, enorme trær, uvante for (vest)norske øyne.

Før vårt første kornsirkelbesøk, hadde Gursli lagt opp til en noe intens skoloring i ufologi, gjennom en spesialvisning av ufo-avsløringsfilmen *The Day before the Disclosure* av den norske filmskaperen Terje Toftenes (2010).⁶ Filmvisningen foregikk på hotellet. Etter frokost hadde vi først hatt en gjennomgang av turopplegg, med utdeling av fylldig, opptrykt materiale med bilder av og kommentarer til de engelske kornsirkelene hittil oppdaget i 2010. Den tette koblingen mellom ufo-teori og kornsirkelfenomenet i og med filmvisningen var uventet og ikke annonsert i programmet, og enkelte turdeltakere stilte kritiske spørsmål til reiselederen etter filmens slutt. Gursli på sin side formidlet sitt overbeviste syn om sammenhengen mellom besøkende fra andre planeter og deres kornsirkelkommunikasjon, og også om de ulike

⁶ Toftenes står også bak den i ufo-entusiastsirkler prisbelønte Kornsirkler – visittkort fra det ukjente/Crop Circles – crossovers from another dimension (2006).

typer romvesen og romsivilisasjoner som meddeler seg via kornsirkler, konkretisert som ”de grå”, ”de blå”, ”de høye” og så videre.⁷ Samtidig som kornsirklenes utenomjordiske opphav innledningsvis ble tematisert gjennom visning av denne konspiratorisk pregede filmen (verdens regjeringer kjenner godt til ufoenes besøk, men holder det av maktpolitiske og pragmatiske grunner skjult), ble ikke emnet et stort tema videre på turen. Snarere kan det sies å være én av flere mulige kornsirkel-forståelseshorisonter innenfor et holistisk energiparadigme, der den (terapeutiske) opplevde energien i kornsirklene, ved ulike forninner og i det sør-engelske landskapet, syntes å være mer i forgrunnen hos turdeltakerne, enn spekulasjonene om romvesner. Jeg skal senere komme tilbake til den ”paradigmatiske” energiforståelsens ulike nyanser, men innledningsvis her skissere ”energiparadigmet” som en underliggende og strukturerende oppfatning av at energi, i form av en pulserende livskraft, gjennomstrømmer og omslutter alt som eksisterer, fra tilværelsens minste bestanddeler og utover i hele kosmos, og at mennesket kan og bør relatere seg til denne energien på meningsfullt vis.

Første kornsirkel – å trø inn i en stjerne

Omsider satte vi og turbussen kursen mot vår første kornsirkel, en stor stjerneformasjon ved St. Martin’s Chapel, nær Chisbury, Wiltshire, oppdaget 3. juli 2010.⁸ Formasjonen var dermed ganske ”gammel” på

⁷ Kornsirkelnestor og forfatter Michael Glickman regner med 11 ulike sivilisasjoner som meddeler seg via kornsirkler (formidlet i foredrag 24.07.10).

⁸ Inntil nye kornformasjoner rapporteres inn til cropcircleconnector.com i 2011, kan denne kornsirkelen sees her: <http://www.cropcircleconnector.com/2010/chisbury/chisbury2010a.html>. Når 2011-sesongen er i gang, flyttes 2010-sesongen til arkivet,

det tidspunktet vi besøkte den, 23. juli. Gammel vil altså si noen uker, mens ”ny” betyr nyoppdaget (timer), og kan som betegnelse strekke seg over noen dager, inntil nye sirkler oppstår og oppdages. Å være på kornsirkeltur vil nemlig også si å være på kornsirkel*jakt*, der det aller gjeveste er å oppdage en ny sirkel og besøke den før andre, mens kornet er helt nylagt. Dermed kan eventuelle viktige detaljer i legden (måten kornet er lagt ned på) oppdages og undersøkes uten å være forringet av folks nærvær, trakk eller av påvirkning fra vær og vind. Det regnes dessuten som en særlig numinøs opplevelse å være blant de første inn i en kornformasjon, noe jeg skal komme tilbake til.

Ved ankomst til åkeren der stjerneformasjonen lå, var vårt aller første møte med fenomenet den typiske donasjonskassen, der bonden via et skiltoppslag ber om et bidrag på 1 pund fra besøkende. Dette skal dekke tap av kornet nedlagt i formasjonen og ytterligere tap av korn, i og med at ikke alle kornsirkelentusiaster er like entusiastisk opptatt av å trø forsiktig og kun innenfor de såkalte ”tram lines”, altså traktorspor, der det ikke vokser korn. Etter å ha puttet penger i boksen i utkanten av åkeren, gikk vi spente inn, selsagt langs et traktorspor. Og ja, det er en stor glede å få stå i en kornformasjon, inni en åker, og bare se seg rundt og la seg forundre over at noen eller noe har klart å lage dette uten å etterlate seg andre spor eller merker, og har gjort seg så umake med å gjøre det vakkert og nøyaktig. Under føttene våre lå kornet flatt i ulike retninger, slik at legden mest av alt liknet på strømninger i vann. Mange før oss hadde besøkt formasjonen, og det nedlagte kornet var derfor til dels slitt og preget av trakk og menneske-

cropcirclearchives.com, som er tilgjengelig mot en årlig medlemsavgift (20 pund pr. 2011). Sesongen 2010 hadde inntil vårt besøk vært noe laber, og i området vi befant oss, var stjerneformasjonen den mest interessante å oppsøke på dette tidspunktet. Til alt hell oppsto flere kornsirkler innen reisen vår var over.

aktivitet. Kornet var temmelig modent og tørt nå, men grønt da sirkelen først oppsto.

I begynnelsen hadde de fleste av oss sko på, men andre i turfølget som hadde vært i en sirkel før, tok av seg skoene i utkanten av sirkelen, og vi fulgte snart dette eksempelet – om ikke i denne, så i neste kornsirkel. Begrunnelsen for å ta av fottøyet er at man besøker en helligdom og dermed viser respekt. Noen regner det også som bedre å være barbent hva gjelder energifornemmelser og -flyt fra sirkelen, og å gjøre minst mulig skade på kornet er også et argument mot fottøy. Så hva gjør man videre når man først er inni en sirkel? Som sirkelnovise begynte i alle fall jeg med å ta inn sirkelen i all sin visuelle storhet – formasjonene er ofte av en imponerende størrelse. Det var også et forunderlig fredfylt sted å være. Jeg og mine medreisende lot oss forbløffe av de skarpe formasjonskantene, av detaljene, av hvordan kornmønsteret ikke ble affisert av traktorsporene, slik at en mønsterdetalj krysset av traktorspor uten strå, kunne fortsette med ett strås bredde på den andre siden av sporet og lignende. Vi kunne heller ikke unngå å legge merke til all helikopteraktiviteten over hodene våre og over omliggende åkrer, et fenomen som noen kornsirkelentusiaster hevder dreier seg om det militæres interesse for kornsirkler, og endatil dets mulige skjulte kunnskap om fenomenet og evne til også å identifisere kornsirkler *før* disse oppstår.⁹ For den som aldri har sett militærhelikopter med doble rotorer, er det en underlig følelse å stå nede i ”underverket” i åkeren, og se opp på et luftfartøy man assosierer med en krigssituasjon. Ikke bare helikoptre, men også småfly sirkulerer til

⁹ Konspirasjonsteoriene flourer når det gjelder relasjonen mellom kornsirkler og det militære. En entusiast som Glickman fokuserer imidlertid på det prosaiske poenget at Storbritannias største militærbase ligger i Wiltshire, i den delen av fylket som har størst kornsirkel tetthet (Brekkestø 2010:161).

stadighet over kornsirkler og kornsirkelland generelt. Her dreier det seg ofte om kornsirkelfotografer som er ute og flyer, og/eller kornsirkelturister som betaler for å få se formasjonene fra luften, et perspektiv de fleste må nøye seg med å nyte via internett.

Etter å ha beveget oss rundt i sirkelen en stund, med dempede stemmer og knipsende kameraer, samlet vi oss rundt reiseleder Gursli som holdt en liten forelesing om sirkelen og energien dens, som skal være særlig påtakelig i sirkelsentrumet. Gursli selv kunne uten problemer kjenne hvilken utenomjordisk sivilisasjon som hadde etterlatt seg denne sirkelen, ved å ”tune seg inn på” den særskilte energien som preget kornstjernen. Han demonstrerte energistrømmen i formasjonen med en metallpeilepinne som roterte i hånden hans, og også ved å holde håndbaken like over bakkenivå og vise hvordan håndflaten gradvis ble flekkete og snart ganske hvit i forhold til den andre hånden. De mer spirituelt avanserte hadde på dette tidspunktet forlengs kjent på energien i sirkelen, og mange stilte seg opp nær sirkelsentrumet for å meditere i stillhet, eventuelt i et rolig hjørne ved en av denne formasjonens mange vinkler og kanter. Flere la seg ned på det flate kornet, for til fulle å ta inn energiene og mysteriet som sirkelen ble forstått som å formidle. I de tilfeller der man mener det er andre eller annet enn mennesker som står bak, er det mystiske budskapet gjerne forstått som kjærlige advarsler til menneskeheten om å endre kurs, om å bli bevisste hvem vi er (fra en mer generell kosmisk kraft eller fra utenomjordiske sivilisasjoner), som tegn på at jordkloden er en sansende, intelligent organisme (Gaia) som forsøker meddele seg til oss, som budskap fra Gud, som manifesterte drømmer, som et interaktivt fenomen med mer (Schnabel 1993, Silva 2002, Glickman 2009, Brekkestø 2010), noe som også blir drøftet senere i artikkelen.

Spirituell turisme og sekulær pilegrimsferd

Vi hadde fem temmelig tettpakkete dager i England. Foruten den regulære kornsirkeljakten, inneholdt turen møte med og foredrag av kornsirkelpioner Michael Glickman, 2 dagers opphold i ”nyreligiøsi-

tetens mekka” Glastonbury med alle dens avalonske¹⁰ pilegrimmål og kornsirkelkonferansen ”Glastonbury Symposium” i byens Town Hall (en konferanse som hadde 20-årsjubileum dette året), samt besøk ved de kjente fornminnene i kornsirkelland nevnt innledningsvis. I antologien *Religiøse reiser. Mellom gamle spor og nye mål* (Gilhus og Kraft (red.) 2007) tematiserer Marion Bowman Glastonbury som ”utvilsomt det mest mangfoldige pilegrimmålet i Storbritannia” (Bowman 2007:53), og viser til sosiologen Urrys (2002) opplisting av tre former for ”samtidig tilstedeværelse” som delforklaring på hvorfor Glastonbury vedvarer som et så populært pilegrimmål. Urry omtaler disse tre typene av tilstedeværelse som å stå ansikt til ansikt (altså møtet med andre mennesker), å stå ansikt til ansikt med stedet (å være tilstede på en konkret plass) og å stå ansikt til ansikt med øyeblikket (det som skjer i virkelig (og ikke virtuell) tid). Menneskemøter, sted og tid identifiserer og aktiviseres i den form for religiøse/spirituelle reiser mange foretar til Glastonbury. Kulturelle impulser som selvstendigjøringen av åndelighet (Hanegraaff 1999) og den subjektive (personlige) vendingen (Heelas og Woodhead 2005) er andre tydelige trekk ved Glastonburys reisemålstatus (Bowman 2007:54), og gjelder som generell beskrivelse av dynamikken i spirituelle reiser, også for kornsirkelbesøkene. Byen oppfattes videre som sakral/spesiell for flere religiøse eller spirituelle tradisjoner og felt. Jeg skal nedenfor vise til noen aktiviteter vi deltok på i Glastonbury og senere drøfte menings-sammenhenger mellom denne type pilegrimsreise, de spesifikke korn-

¹⁰ Glastonbury er stedet hvor sagnøya Avalon skal ha ligget, i en tid da det som ble byen Glastonbury lå som en øy i et myrland, med en karakteristisk høyde (Tor) som kunne sees fra store avstander. Stedet er sterkt knyttet til arthurianske legender og skal være den engelske kristendommens vugge, besøkt av Josef av Aritmatea.

sirkelpersepsjonene som ingrediens i slike reiser og diskursive forbindelseslinjer til kornsirkeldrøfting på nettet.

Kornsirkelturene er klart del av den type spirituelt reisevirksomhet som Selberg i ovennevnte antologi drøfter som ”magiske reiser” (Selberg 2007). Hun viser hvor vanskelig det er å kategorisere de spirituelt reisende som enten turister eller pilegrimer, ved å minne om antropologekteparet Turners kjente utsagn ”en pilegrim er halvt en turist og en turist er halvt en pilegrim” (Selberg 2007:66). Der Bowman identifiserer Glastonbury som pilegrimsmål, viser Selberg til samme by som ”magisk reisemål”, med henvisning til den norske reisearrangøren Fairyflights turer til England (ibid.). Gurslis ”Total Helse Norge AS” innbyr verken til pilegrims- eller magiske assosiasjoner, men hans bedrift er like fullt en spirituelt arrangør i samme kategori som de i navnet mer magisk-religiøse aktørene (opprinnelig var bedriftens gebet helsekost, derav det mindre fantasi-eggende navnet). Som Selberg hevder, kan reisene det her dreier seg om, plasseres på et kontinuum der det finnes mange varianter av religiøsitet (ibid.). Jeg vil understreke at det ikke bare er markedsføring av, rammer for og innhold i reisene som vil gjøre grensene mellom det hellige og det profane i reisesammenheng utydelige og kanskje ugyldige, men også den enkelte aktørs forhandlinger – med seg selv og eventuelt med en reisegruppe – om betydninger, i et stadig og komplekst samspill av sammenhenger og situasjoner. Når min bror og far ikke orket å høre ett ord til om energier og spirituelle sammenhenger, gikk de og tok en øl, selv gikk jeg stort sett frydefullt rundt og fotograferte og noterte, mens min søster reflekterte over og sammenlignet sine følelser og erfaringer som kristen med menneskene hun møtte i gruppa og opplevelsene hun hadde på stedene vi besøkte. Med lettelse kunne hun også fortelle meg at da hun i forkant av reisen hadde formidlet til vår (kvinnelige) sogneprest at hun skulle på kornsirkeltur og også til Glastonbury, hadde denne utbrutt: ”Ah, gled deg til Glastonbury, der har jeg vært! Der er virkelig sløret mellom verdenene tynt og gjennomskinnelig!” (jmf Selberg 2007:67, Bowman 2007:56).

Energi i Glastonbury

Også blant de andre kornsirkelturdeltakerne var der naturligvis varierende holdninger til og tolkninger av det vi opplevde. Stort sett syntes folk å kunne ”kjenne på” energier på sterkt og konkret vis (som opplevde strømninger, impulser, stemninger), samtidig som de kunne le og spøke med energifenomenet og spiritualitetsspørsmål generelt. Et par eksempler på energifølsomhet: Glastonbury Tor er den berømte høyden som tårner over byen, og denne blir av mange identifisert som midtpunktet i selveste Avalon, som en keltisk, hellig spiralborg og/eller som landsskapspersonifikasjonen av Gudinnen. Å valfarte opp Tor'en var selsagt ingrediens i vårt opphold i byen. På stien opp den gressdekte høyden stanser en av turdeltakerne plutselig opp og sier til en medreisende av den mer uttalt spirituelle typen: ”Kjenn! Kjenner du vortex'en? Her krysser Maria- og Mikaellinjene stien!”.¹¹ Han holder hendene sine over bakken og er opprømt og glad, han har altså identifisert energibanene som blir sagt å gå på tvers av Sør-England, fra øst til vest, og som utgjør et globalt nettverk av ”nervebaner” der Glastonbury og området rundt tenkes som ett viktig knutepunkt. Også kornsirkler blir tolket i relasjon til disse jordenergiene, eller ”ley lines”. Den andre deltakeren virker noe mer usikker på at linjenes nøyaktige beliggenhet er funnet her midtveis opp åsen, men hender blir holdt prøvende over bakken.

På toppen av høyden er et tårn som er den eneste gjenværende ruindelen av St. Mikaelsskapellet, som ble gjenoppbygd på 1400-tallet etter et ødeleggende jordskjelv i 1275. Flere av turdeltakerne hadde problemer med å oppholde seg i dette tårnet, da energien her, i mot-

¹¹ Vortex er et engelsk uttrykk som betyr virvelstrøm, sterk virvel, her brukt om et konsentrert energipunkt som ”virvler” særlig sterkt.

setning til høyden det ligger på, av noen oppleves som negativ og vond – kanskje som et resultat av at den siste abbeden i Glastonbury, Richard Whiting, ble hengt her i 1539.¹² Som i kornsirkelene, står de spirituelt reisende på toppen av Tor'en ansikt til ansikt med *hverandre*: ”klarer du ikke gå inn i tårnet, sier du?” og ”ja, det er en vidunderlig utsikt, skal vi meditere i sammen i retning øst?”, med *stedet*: ”her ble abbeden hengt, her har druidene og prestinnene hyllet Gudinnen og den hornede guden, her så kelterne ut over myrlandet, under meg farer Maria- og Mikaellinjene!” og med *øyeblikket*: ”jeg opplever dette nå, i den friske luften, jeg hører breking fra sauene i bakkene, jeg ser det trekke opp til regn i vest, jeg sanser jordens hjerteslag med hele meg!”.

Det å forholde seg til energier er selvsagt ikke spesielt for kornsirkeljegere, men er nok snarere ortopraksi blant mange innbyggere og besøkende i en by som Glastonbury,¹³ og noe som også kom til ut-

¹² En interessant respons til denne historiske hendelsen, og også et svært konkret uttrykk for Glastonburys spirituelle smeltedigelstatus, er en steinspiral/labyrint nedlagt i plenen foran St. John the Baptist-kirken som ligger i Glastonburys hovedgate. Steinformasjonen ble ferdig i 2007, som et resultat av ulike spirituelle gruppers innsats, og er ment å lege sårene som oppsto for et halvt årtusen siden i og med henrettelsen av Whiting og de påfølgende klosterødeleggelsene. Labyrinten ble innviet gjennom en felles seremoni som inkluderte velsignelse ved kirkens prest, Judith Lawrence. Jmf http://druidnetwork.org/en/sacredsites/glastonbury_labyrinth/index.html

¹³ I hvor stor grad dette gjelder for innbyggerne, og for hvor mange av dem, er likevel usikkert. Marion Bowman har studert Glastonbury som spirituelt senter gjennom en langtidstudie over femten år (for en oppsummering av noen av hennes funn, se Bowman 2009). Bowman peker bl.a. på at byens status som ”spirituelt laboratorium” til tider kan føre til spenninger og konflikter, noe enkelte av byens butikkinnehavere også fortalte meg – dog med en forsikring om at det gikk bedre og bedre (spiral-labyrinten utenfor kirken i High Street nevnt tidligere, er også en respons på disse

trykk i kornsirkelkonferansen i byen. The Town Hall huser året igjennom mang en alternativ konferanse eller festival, med den årlige Gudinnefestivalen rundt lammas, 1. august, som den eldste og største. For symposium-anledningen var hallen dekorert innvendig med digre tekstiler med påmalt kornsirkelmønster og scener fra ulike helligsteder og fornminner i området. I forhallen sto kornsirkelnestorer som Lucy Pringle og Alexander Steve og solgte fotografier og effekter med kornsirkelmotiv, og hele området var tettpakket av alternativerere og kornsirkelentusiaster. En lang rekke foredragsholdere fra inn- og utland utgjorde et program over tre dager, deriblant den spirituelle læreren, kanalen og reiseguiden Patricia Cori fra USA, med foredraget "Galactic Citizens of the Multiverse" og Rod Bearcloud, halvblodsindianer og visjonær maler, også fra USA, med foredraget "The Seven Fires". Bearclouds foredrag, som jeg fikk med meg, omhandlet hans visjoner av kornsirkelens geometriske forbindelse til pyramidene i Egypt samt til pyramider på andre planeter, og de visjonære maleriene hans av de galaktiske pyramidekonstruksjonene ble vist på stor-skjerm.¹⁴ Bearclouds gjennomgående beskrivelse av visjonene var "very magical in the way it was". Vi hadde ikke kjøpt billetter til konferansen på forhånd, og måtte stå i kø for å sikre oss restplasser til de

spenningene). Det er nærliggende å tenke seg at det også kan finnes betydelige skiller mellom innbyggere som ikke er spirituelt engasjerte overhodet og alternativerere av ymse slag. Energifølsomhet som ortopraksi i Glastonbury hevdes dermed her kun som en tendens i byen som "spirituell hovedstad".

¹⁴ Det var særlig kornformasjonen oppdaget 4. august 1999 ved West Kennet Long Barrow, Wiltshire, som var utgangspunkt for Bearclouds framstilling. Denne ble tolket som en plantegning over en pyramide med fraktallignende småpyramider i hvert hjørne, og legden i formasjonen kan gi et tredimensjonalt inntrykk av en pyramidekonstruksjon. Jmf: <http://www.lucypringle.co.uk/photos/1999/uk1999ep.shtml>.

ulike foredragene. Køsystemet tok etter sigende konkret utgangspunkt i energiparadigmet – de menneskene som symposiumvaktene og –billetselgerne fornemmet hadde ”rett” eller konstruktiv energi og utstråling i forhold til deltagelse, ble plukket ut av køen og sluset igjennom før andre. Jeg registrerte ingen protester fra køen til dette temmelig nådeløse utvelgelsessystemet (om det faktisk forholdt seg slik i forhold til publikumutvelgelse, er vanskelig å fastslå i ettertid, men det er et faktum at det blant folk i køen ble oppfattet å eksistere et slikt ”energetisk” utvelgelsessystem, og dermed var energiparadigmet virksomt).

Et annet eksempel på energiforståelse – og på hvor spirituell tur vi egentlig hadde blitt med på – var opplegget i Abby'en, fremdeles i Glastonbury. Abbediet er i dag et enormt parkanlegg midt i denne vesle byen, et historisk minnesmerke og turistattraksjon, med ruiner etter det storslagne klosteret som lå her inntil Henrik VIII's klosterødeleggelser fra 1536. Trærne her var i fokus for et eget opplegg under Gurslis ledelse. På vei opp til en praktfull blodbøk kunne han fortelle om tidligere turdeltakere som hadde gjennomgått sterke, livsendrende minner og erkjennelser om tidligere liv og nåtidige utfordringer bare gjennom å være til stede i denne parken, som ikke overraskende regnes som et høyst spiritueelt område. Vel framme ved blodbøken var det treklemming som skulle demonstreres, en praksis som skal forbinde ens egen energi med trærne og jordas energi, en form for jording. Varierte historier om treklemming og skogens særlige energetiske kvaliteter ble delt i gruppa, og noen gikk til omkringliggende trær eller til den omfangsrike blodbøkestammen for klemmeenergi/jording.

Etter treklemming var det tid for fellesregresjon for de som ønsket det, under et annet, digert tre. I tidligere forskning har jeg hatt fokus på regresjon som eksempel på individuelt, terapeutisk arbeid. Fellesregresjonen var langt mer ”ledet” enn hva jeg forbandt med terapeutisk sjelereising, idet reisen ble definert og beskrevet av Gursli, og deltakerne skulle så gå inn i denne tydelig skisserte ferden tilbake med hver sine åpne sinn. Påfallende nok, her i dette betydelige, historiske

området assosiert med de gamle kelterne og tidlig kristendom, var nordamerikanske indianere tema for fellesregresjonen. For noen ble resultatet like fullt sterke, sjelelige opplevelser, med energi på tvers av tid og rom som underliggende premiss.

Et annet eksempel på ”energetiske” opplevelser med utgangspunkt i stedet, innen rammene av reinkarnasjonstro, sto en ung reisedeltaker for. Også han var healer, og regnet for en så dyktig sådan at opptil flere i turfølget betalte for hans tjenester under reisen. Ved ett tilfelle, om natta på hotellet vårt på grensa mellom Glastonbury og Street, hadde visjonene om et stort slag fra den arthurianske epoken, på nettopp det stedet hotellet ligger, kommet til ham så sterkt at han var rystet og skrekkslagen, og måtte roes og trøstes av den eldre romkameraten, også han en healer. Han og den unge mannen kjente ikke hverandre fra før, men hadde tidlig i reiseforløpet identifisert hverandre som følgesvenner i flere tidligere liv.

Ny sirkel og forstyrrende krystaller

Om enn de spirituelle og energipregede sammentreff, sammenhenger, steder og samtaler gikk som en rød tråd gjennom hele turfølget, ikke minst i Glastonbury, var likevel kornsirkelfenomenet hovedfokus. Og om ettermiddagen, i det vi forlot Glastonbury, fikk vi endelig en melding om en ny kornsirkel inn.¹⁵ Det dreide seg om formasjonen ved Roundway Hill, nær Devizes i Wiltshire,¹⁶ oppdaget 25. juli. Gursli og andre lokalkjente i turfølget fant raskt fram. Det var en sitrende spenning da vi gikk opp langs den aktuelle åkeren, her var ingen dona-

¹⁵ Kornsirkeljegere har et godt utbygd varslingsystem seg i mellom, takket være mobiler, GPS osv.

¹⁶ <http://www.cropcircleconnector.com/2010/roundwayhill/roundwayhill2010a.html>

sjonskasse siden oppdagelsen var rykende fersk og sannsynligvis ukjent for bonden. Om enn det var stort å være i en kornsirkel for første gang, var det kanskje en enda større opplevelse å gå inn i en aldeles ny kornsirkel. Nå hadde jeg lært at skoene skulle av umiddelbart, og i denne åkeren var kornet noe mindre modent og tørt enn i St. Martinstjernen. Hveten var varm, myk og duvende å gå på, med en vidunderlig legd. Kveldssola farget kornet ekstra gyllent, og himmelen var delvis sensommer-mørkeblå med varsel om regn, en særdeles vakker ramme om denne kornformasjonen. Det var et vanskelig mønster å begripe fra bakken, i alle fall for meg – søsteren min tegnet en skisse i en notisblokk mens hun gikk i formasjonen, som stemte forbausende bra med det vi senere fikk se på nettet.

Det viste seg imidlertid at vi ikke var første gruppe inn, likevel. En håndfull vennlige, spanske hippiaaktige ungdommer var der før oss. De befant seg i sirkelsentrumet, og hadde – til vår gruppes bekymring og frustrasjon – lagt steiner og krystaller i sirkelsentrumet som de mediterter over, med en krystallhodeskalle som største effekt. ”Også en *hodeskalle* i sentrum av sirkelen, uff!” hvisket en av mine medreisende til meg, som om skallen kunne forstyrre sirkelenergien eller sende feil signal til sirkelmakerne. På tross av krystallrotet strakte også mine sirkelmedoppdagere hender over sirkelsentrumet og ”tok inn” energien, budskapet og/eller intensjonen til sirkelmakerne. Ungdommen forsvant etter hvert med krystallene sine, og flere deltakere fra vår gruppe samlet seg rundt sirkelens midte for å meditere i fellesskap. Nå begynte også småflyene med kornsirkelfotografer å sirkle over åkeren, og etter en halvtimes tid eller så var også mer profesjonelle kornsirkeloppmalere på vei inn i sirkelen, med landmålingsutstyr og det hele. Mine søsken var så nysgjerrige på hvordan sirkelen mon så ut fra oven, at de forserte brenneslekratt i et skogholt i utkanten av åkeren og forsøkte klatre høyt nok opp i trærne for å kunne se sirkelen i fugleperspektiv, uten hell. Nettdekningen i området var heller ikke all verden, så nedlasting av bilder fra nettet til smarttelefoner i bussen på veien videre, tok også sin tid – men desto større var gleden da vi ende-

lig kunne se hva slags mønster vi nylig hadde gått og stått i. Jeg skal komme tilbake til tolkning av sirkelen, men kan her og nå notere at de spanske ungdommene kanskje hadde oppvist en større ”mønstermusikalitet” enn først antatt: deler av mønsteret identifiseres nemlig av flere med mesoamerikansk symbolikk, og dermed kunne kanskje kry-stallhodeskallen være en passende respons?

Bruk og tolkning av kornsirkler

Jeg har skildret noe kornsirkelpraksis i det foregående, og også mulige konfliktlinjer her, som når noen legger gjenstander i et sirkelsentrum. Å rigge til rituelle seanser samtidig med at andre (grupper) er til stede, er heller ikke allment akseptert. Det er en pågående debatt i korn-sirkelmiljø om hvordan man skal oppføre seg i en sirkel, ikke minst overfor andre medbesøkende. Eva Brekkestø, leder av Norsk Korn-sirkelgruppe, lister opp fem grunnregler for ”kornsirkelkonduite”, og formulerer det bl.a. slik: ”ikke sett deg eller legg deg ned i sentrene i ferske kornsirkler! Bare en superegoist legger seg ned for å meditere i sentrum av en vakker virvel fordi de bare *må* kjenne på energiene der.” (Brekkestø 2010:116). På diskusjonsforumet til cropcircle-connector.com er dette også tidvis tema, hvordan mindre vare korn-sirkelbesøkende ødelegger for de mer dedikerte, og for mulighetene til å nyte godt av kornsirkelbøndenes fortsatte samarbeidsvilje.

Der er altså en stadig diskurs vedrørende rett og gal kornsirkel- framferd. Tolkning av sirkelbetydninger er naturligvis enn annen, tilliggende diskurs, og den som blir tema for siste del av artikkelen, nemlig sirkeltolkning og -kommunikasjon på nettet. Som fagpersoner bidrar også vi inn i den mer overgripende kornsirkeldiskursen, så vel som i den spirituelle turismediskursen mer generelt. Her kan nok min valgte metode for feltformidling oppfattes som for emisk av enkelte –

samtidig som mitt bidrag nærmest blir sekularistisk skyts sammenlignet med visse andre fagbidrag, som Hodges (2006) ”drøfting” av spirituell turisme, formulert som en hyllest til Gudinnen og det tapte Atlantis.¹⁷ Andre fagpersoner, som Mikael Rothstein, har som kjent tidlig utmerket seg som tilhenger av å framstille nyreligiositet (nye religioner) med samme faglige respekt og innlevelse som om det dreide seg om gamle, tradisjonsrike religioner (Rothstein 1991, 2001). I *UFOer og rumvæsener. Myten om de flyvende tallerkener* (2000) inntar Rothstein kanskje en noe mer ”rasjonalistisk” posisjon, i alle fall hva gjelder enkelte ordvalg i kornsirkelavsnittet. Innledningsvis redegjør han for at bokens emne er folks *forestillinger* om ufo’er, i religionshistorisk, folkloristisk og sosiologisk perspektiv. Men fagetisk vil jeg hevde at det er problematisk å kalle kornsirkelentusiaster for ”freaks” og ”rabiater”, slik det blir gjort her:

Der er således nok af rasjonnelle forklaringer på det sære fænomen [kornsirkler]. Men hva gør det? Intet kan slå en ægte ”crop-freak” ud. I England oplevede man for eksempel den paradoksale situation, at tilhængere af UFO-teorien afviste de indrømmelser, som mønstermagerne kom med. De mest rabiater UFO-entusiaster hævdede, at de folk som sagde, at de havde lavet motiverne i markerne, var betalt af efterretningstjenesten. (Rothstein 2000:162)

Rothstein hevder således at kornsirkler rasjonelt kan forklares (som menneskeskapte og/eller som meteorologiske fenomen), og at å tro noe annet (og/eller ikke ha tillit til dem som postulerer seg selv som sirkelmakere), er ”paradoksalt”. Han forteller også at ”to ældre herrer”, nemlig pensjonistene Dave Chorley og Doug Bower, som sto fram med påstander om at de var ansvarlige for kornsirklene (”The Doug-

¹⁷ Bob Hodges: ”The Goddess Tour: Spiritual Tourism/Post-modern Pilgrimage in Search of Atlantis” i Hume og McPhillips 2006.

and-Dave-case”) i 1994 (rett år er 1991), representerer det rasjonelle, mens ”ufo-entusiastene” er rabiater. Jeg tar ikke selv (normativt) stilling til kornsirkelopphav her, men vil bare antyde at spøkelsessirkler, påviste endringer i jordsmonnet og i kornet i ”ekte” kornsirkler,¹⁸ samt eksempelvis formasjoner som ”the Julia Set” ved Stonehenge 1996, Milkhill 2001 og ”The Basket” ved Bishop Cannings 1999, kan gi pekepinner om også andre, mulige (rasjonelle?) forklaringer.¹⁹

Milkhill-formasjonen, som gjerne blir kalt ”alle kornsirklers mor” på grunn av størrelsen og mønsteret, blir brukt på forsiden til circle-makers.org, lenge det viktigste nettverket for sirkelmakerne, The Circlemakers (opprinnelig Team Satan). I søk gjennom nettstedet deres, har jeg likevel ikke greid å finne informasjon om *hvordan* dette ”kunstnerkollektivet” som hevder å stå bak kornsirklene, skulle ha klart å frambringe en formasjon tilsvarende 12 fotballbaner i størrelse, med 409 ulike sirkler i fraktalmønster, en regnfull natt mellom 11. og 12. august 2001 i en åker uten bilveiforbindelse. Men hemmelighold er en del av deres subversive, lett ”anarkistiske” bidrag til samtids-spiritualiteten, som jeg skal drøfte videre nedenfor. Michael Glickman snakket i foredraget vi overvar om sirkelene som ikke-invaderende kon-

¹⁸ For en rask introduksjon, se http://www.dailymotion.com/video/x3i5v_crop-circles-with-michael-hesemann_extreme. Jmf også Brekkestø 2010:142-157.

¹⁹ ”The Julia Set” oppsto i dagslys like ved Stonehenge, i mange turistenes nærvær, i løpet av 45 minutter, uten mennesker i åkeren. ”The Basket” har fått sitt navn etter den helt spesielle legden, som var korn regelrett vevd i sammen på bakkenivå, innimellom 29 sirkler med dynamiske virvler. Bonden ødela denne formasjonen samme morgen som den ble oppdaget, og der er få bilder tilgjengelig, men noen kan sees hos cropcirclearchives.com, samt i Brekkestø 2010:119. Milkhill 2001 (”alle kornsirklers mor”) kan bl.a. sees her: <http://www.lucypringle.co.uk/photos/2001/uk2001df.shtml>

taktforsøk fra våre ”søskenbarn” i universet, motivert av deres fortvilelse over menneskeskapt fattigdom, vold, kvinneundertrykking, grådighet og grusomhet. I sin bok fra 2009 kommenterer Glickman at Circlemakers er en London-basert gruppe (menn) som ofte er til stede ved kornsirkelarrangement og -foredrag, gjerne svartkledde og med glattbarberte hoder. De tilbyr sirkellaging for reklamebransjen og for tv, og har utvilsomt tjent mer på kornsirkelfenomenet enn noen andre (Glickman 2009:24). Glickmans etiske vurdering av deres prosjekt oppsummeres slik (ibid):

One of the founders of Team Satan is John Lundberg, who, in a TV documentary in 2004, described how he had seen a woman sobbing in a crop circle that he claimed to have made. He laughed with pride and glee at the achievement of having so substantially fooled her.

There is little more that needs to be said.

Det virtuelle kornsirkelland

For folk flest er kornsirkler noe man møter på nettet, ikke noe man opplever i en åker, selv om de som oppsøker kornsirkler IRL også kan være aktive deltakere i nettdiskursen om det samme. I denne siste delen analyserer jeg typiske trekk ved kornsirkelkommunikasjonen på internett, begrenset til nettbrukeres bidrag til cropcircle-connector.com, den desidert største kornsirkelsiden på nettet, med diskusjonsforum og et arkiv tilbake til 1978, og sammenligner tendenser her med deler av innholdet på circlemakers.org. Jeg deler analysen i to, nemlig ved først å beskrive de betydninger man gir kornsirkelfenomenet og identifisere samtidsreligiøse strømninger her. Deretter identifiserer jeg overlappende og atskillende diskurser innen kornsirkelturisme og nettbaserte aktiviteter knyttet til samme felt, med bl.a. magi som analytisk kategori.

Som eksemplifisering av kornsirkelentusiastenes meningsproduksjon, begrenser jeg meg her til diskursen omkring én formasjon, nemlig kornsirkelen ved Roundway Hill fra 25. juli 2010, beskrevet

ovenfor på bakkenivå. Cropcircleconnector.com (heretter CCC) ordner informasjonen om kornsirkelene etter land og etter måned. I 2010 var der registrert 63 formasjoner i Storbritannia/England og 60 i verden ellers, et middels antall i forhold til tidligere år. Til hver dokumenterte kornsirkel på CCC er der seks informasjonskategorier, nemlig luftfoto, bakkefoto, diagram, feltrapporter, kommentarer og artikler. Feltrapporter-kategorien er ofte tom, mens de andre vanligvis har mange bidrag. Jeg konsentrerer meg her om kommentarer og artikler, to kategorier som i praksis er svært like, da det dreier seg om CCC-bidragsternes refleksjoner rundt hva den gjeldende kornsirkelen betyr eller symboliserer, rundt sammenhenger med andre kornsirkler eller symbol og så videre, refleksjoner som utgjør et konkret, kulturelt-spirituelt materiale både i emisk og etisk forstand.

Til Roundway Hill-formasjonen er der tre tolkningsforslag i kommentarkategorien og to i artikkelkategorien, et relativt beskjedent tall, for eksempel i forhold til en annen kornsirkel rapportert samme dag i samme område (og som vi også besøkte), nemlig "øye-formasjonen" ved The White Horse, Milkhill. I kommentarene tolkes Roundway Hill-mønsteret først som å være en symbolisering av planetkonstellasjoner, i sær en kommende "storkonjunksjon" femte august samme år. Bidragstere har postet flere bilder av nattehimmelen og stjernebilder, samt av gjeldende kornsirkel med diverse linjer trukket mellom ulike punkt i mønsteret, som skal samsvare ved stjernebildene. Spørsmål om hvorvidt dette dreier seg om maya-tidssymbol stilles et par ganger, uten å besvares. Neste kommentators post er reproduisert flere ganger på nettet, bl.a. i CCCs eget diskusjonsforum, og kan kanskje sies å ha fått en viss hegemonisk status. Kommentaren, signert Trevor J. Ward, består av et diagram over sirkelmønsteret, med et foto av et utsnitt av en mayagjenstand under. Forbindelsen mellom mayagjenstanden og kornsirkelen hevdes å være mayasymbolet "jaguar-snuten", som kan sees i begge mønster. Snuten (to og to kvadratiske "spiraler") fremholdes som mayaenes symbol for nedstigning i underverdenen. I kommentaren kommer deretter et mayasymbol som skal

være "solen", og som kan gjenfinnes i midten av kornsirkelmønsteret. Ward tolker det hele som å handle om gudskraft, eller "kilden" og "den sjettesols fødsel", og i en tilleggspost gjør han greie for "Dr. Jose Argüelles" utlegning av mayakalenderen, som får ham til å konkludere at "I feel confident that the message being conveyed in the field is very clear the passing away of the 5th Sun".²⁰ Siste kommentator, Geoff Stray, anlegger et mer prosaisk perspektiv på formasjonen, i det han finner at kornmønsteret har store likheter med det internasjonale symbolet for biologisk (helse)fare, "biohazard". I en videre og typisk etymologiserende og synonymiserende manøver, finner Stray at "Roundhill" og det helsefarlige ugressmiddelet "Roundup" (produsert av Monsanto, som nå også genmanipulerer korn for immunitet mot Roundup) har så klare likheter at det må dreie seg om et underliggende budskap, kanskje fra Gaia selv, om farene ved genmodifiserte avlinger, bioteknologi og sprøyting av åkere. Alle tre kommentatorer leser altså budskap inn i kornmønsteret, en med astronomiske/kosmologiske overtoner, en med et kosmisk, "urbefolknings"-tidsperspektiv i tradisjonen etter Argüelles²¹ og en snarere på "bakkenivå", med økologiske overveielser og med Gaia som levende organisme som premiss.

Postene i artikkelkategorien på CCC tilfører ytterligere mangfold så vel som strukturelle likheter hva gjelder rammefortellingen av (nødvendige) symbolsammenhenger i kornsirkelmønsteret, først med et noe kaotisk innlegg av en H.K.D. som titulerer seg som "kornsirkel-

²⁰ <http://www.cropcircleconnector.com/2010/roundwayhill/comments.html>

²¹ Jose Argüelles er en new age-pioner og forfatter med spesialisering innen mayaspiritualitet, som bl.a. sto som initiativtaker til "The Harmonic Convergence"-samlingene i 1987.

dekoder” og visstnok er kinesisk. Han/hun blir oversatt av Lisa C. Kuo, som også administrerer vedkommendes facebookside ”Crop Circles Declassified”. Den kryptiske, ord- og bilderike tolkningen fra H.K.D. handler om sirkulære system (”round way”), forskjellen på kaldt/varmt og lignende ”alkymistisk” tolkede motsetningspar, og spekulasjoner om overgangen fra en sivilisasjon til en annen. Neste bidragter i artikkelkategorien, John Scott, framholder at kornformasjonen er en ”perturbative pentagram gateway”. Han mener at mønsteret inneholder et dobbelt pentagram, noe han illustrerer i posten sin gjennom interaktive linjer på et foto av formasjonen. Der må også være en sammenheng mellom Roundway Hill-formasjonen og formasjonen som oppsto samme dag ved The White Horse, Milkhill, hevder han, og viser at en tredelt struktur i sistnevnte formasjon trolig viser til tre gravhauger like ved Roundway Hill-formasjonen, slik at det sannsynlige budskapet lyder:

[T]his pentagram structure is so close to the 3 burial barrows, then “death” again is indicated. The perturbing pentagram may be the long awaited gateway that we are entering, and it is a very tight gate as this is a metaphysical gate. This gateway is the fabled shaman’s gate that one travels to the underworld. One has to let go of pretty much everything to make it though this gate, no baggage allowed.²²

Artiklene tar således utgangspunkt i velkjent, okkultistisk og lett alkymistisk farget evolusjon/sivilisasjonsutviklingstenkning samt nysjamanisme og dødssymbolikk, og dermed opererer de tallmessig beskjedne kommentarene til Roundway Hill-kornsirkelen med et ganske bredt spekter av formasjonstolkninger og -forklaringer, som hver kan koples opp til ulike strømninger innenfor den bredere, samtids-

²² <http://www.cropcircleconnector.com/2010/roundwayhill/articles.html>

spirituelle "floden". Det forblir imidlertid et tydelig "mentalt" preg over CCC-tolkningene, i og med at den trefoldige "samtidige tilstedeværelsen", altså opplevelsene på bakkenivå i den konkrete kornsirkelen, er fraværende.

Går vi til CCC-diskusjonsforum, <http://www.cropcircle-connectorforum.com/>, er der lengre og kortere diskusjonstråder til alle de rapporterte, engelske kornsirkelene, også til Roundway Hill den 25. juli. Debattantene på forumet framstår som nokså "erfarne" kornsirkelentusiaster eller -interesserte. Det er ofte de samme navn (nicks) som går igjen i de ulike diskusjonene. Roundway Hill-sirkelen hilses i gjeldende tråd innledningsvis med respektfull glede, og den lanseres som "ekte", "the real thing", av flere. Ingen av diskusjonsdeltakerne gir uttrykk for selv å ha besøkt sirkelen. En debattant, som framstår som mer av en kornsirkelnovise, sier han har hørt at både Roundway Hill- og The White Horse-formasjonen er "falske" (underforstått, menneskeskapte). Dette utløser en lang og semantisk preget debatt om hvordan faktiske, observerbare sirkler kan være falske, og den innforståtte skinnuenigheten fra den erfarne mot den mer uerfarne debattanten, er åpenbar, og blir til slutt påpekt av de andre tråddeltakerne. En god del av diskusjonstråden omhandler også en viss AP, Andrew Pyrka, som skal ha sendt ut en pressemelding (som debattantene ikke fester lit til) via sin facebookside "Report a Crop Circle Formation" om at disse to sirkelene er menneskeskapte/falske, såkalte "hoaxes". For øvrig bølger forumdiskusjonen knyttet til Round Hill-formasjonen fram og tilbake om temaet menneske- eller ikke-menneske-skapt, der noen av de ivrigste forumdeltakerne ser ut til å orientere seg mot et slags metanivå: det betyr lite hvem som står bak, og desto mer hva mønsteret eventuelt skaper i den enkeltes bevissthet. Debattanten "Diego", som framstår som vel innforstått med kornsirkeldiskursens dybde og bredde, men som mindre "distansert" enn andre på diskusjonstråden, formulerer det slik (i polemikk mot "Roger"):

if you truly want to understand why people pray and meditate alongside cropcircles, then please get a sense of the pain that is being surrendered in these

'temporary temples' ... i think no-one could be as ignorant so as to belittle these people, Roger?

Andre på tråden, som "Psycho Clown" (registrert med over 11 000 innlegg – CCC-forum utgjør et enormt materiale) foreslår derimot at den som virkelig ønsker å forstå kornsirklenes budskap, bør lage dem selv (underforstått, kornsirklene er menneskeskapte, men ikke dermed uinteressante, uten spirituell relevans eller primært å forstå som be- drag).

Sirkelmakerne på nett

De som lager kornsirkler og ønsker å promotere virksomheten sin, har på nettet fortrinnsvis vært de før nevnte Circlemakers, stiftet av John Lundberg i 1995. Deres nettside er imidlertid ikke interaktiv, der er intet forum eller andre muligheter for deltakelse. Nettstedet bærer nå preg av å være sjelden oppdatert, noen presseklipp fra 2010 er alt som er av nyere dato. Andre aktører på nettet kan sies å ha tiltatt seg mer av det virtuelle rommet, noe jeg kommer tilbake til avslutningsvis. Circlemakers hevder å stå (anonymt) bak de engelske kornsirklene, og framholder at deres kunstform startet med de før nevnte Bower og Chorley i 1991 (<http://circlemakers.org/guide.html>). I guiden til sirkelmakernoviser (ibid.) hevder de å gi interesserte all nødvendig informasjon for å kunne "produce genuine, dowsable, scientifically proven un-hoaxable circles patterns" (ibid.).²³ Av særlig relevans i

²³ Denne formuleringen har adresse til kornsirkelentusiaster og -forskere som tror ikke-menneskelige krefter står bak (noen av) sirklene: det genuine ved kornsirkler blir nemlig stundom hevdet som bevist når man får utslag på såkalte peilepinner ("dowsing rods", "to dowse" er bruken av disse), og når vitenskapelige undersøkelser avdekker endringer i jordsmønn og plantestengler (for eksempel store mengder jern i jorda eller

denne sammenheng, er deres tillemping av sirkelmakeriet til spirituelle praksiser. Circlemakers hevder nemlig, på tross av at de selv lager sirkelene, at der er spirituelle krefter med i bildet. Det hele er ironisk-sarkastisk formulert, som her:

Dowse potential location to establish earth energies. If a formation is located on a powerful ley-line this will satisfy later tests for genuineness, and aid in curative effects, healings, orgone accumulation, angelic visions, benign alien abduction experiences, and feelings of general well-being. WARNING - If the formation is situated contra-directionally to the flow of energy, this may result in the opposite effects; headaches, nausea, temporary limb-paralysis, aching joints, mental illness, deadly-orgone-radiation (DOR) exposure, demonic visions, negative abduction scenarios (memory loss, implant scarring, sore or bleeding anii, navels, and genitals, etc), and general disillusionment. With no condonement by the authors, this may be of interest to satanists. (<http://circlemakers.org/guide.html>)

Kornsirkelmakeriet bør starte fra en pub i kornsirkelland, der man kan fange opp kornsirkelentusiasters naive og høylytte prat om hvor de tror neste sirkel vil oppstå (ibid.), hvilket man selvsagt bør utnytte ved å anlegge sirkelen nettopp i dette området. Før en gjennomgang av kornsirkellagingens ABC, det vil si planker, snorer og bruk av dette verktøyet, blir kornsirkelmakere *in spe* i guiden sterkt oppfordret til å utføre et ritual som skal sikre minimalt med brukne strå: man skal kutte sju kornaks for hver planlagte sirkel (det synes forutsatt at formasjonen er sirkelbasert), massere hvert avkuttete strå mellom tommel og pekefinger inntil de (angivelig) bøyes, for så å etterlate stråene i midten av de ulike sirkelene (ibid.). Kornsirkelentusiaster som

magnetisme inni en sirkel, men ikke utenfor, og forlengede/sprengte leddknuter i kornsirkelaksene) – fenomen som her retorisk blir inkorporert i sirkelmakernes kunst, men ikke videre gjort rede for i guiden.

siden oppdager sirkelen, vil i følge Circlemakers anse avkuttete strå som bevis på at sirkelen er ekte, og ritualet vil i seg selv sikre minimalt med brukte strå under sirkelutforming. Under fanen "Exhibit A" er ulike fotoserier av kornsirkler som Circlemakers har laget for diverse tv-program og andre kommersielle aktører. Mellom 1999 og 2007 har også fotosamlinger av sesongenes flotteste kornsirkler blitt plassert her, med respektfulle og beundrende bildetekster, dog uten at det oppgis hvem som skal ha laget dem – selv om kornsirkelene altså er kategorisert som "Bevis A".

Kornsirkeldiskurser som magisk praksis?

Cropcircleconnector.com, Circlemakers.org, diverse facebooksider og utallige andre nettsider og diskusjonsfora på nettet er den mest synlige, tilgjengelige og polyfone form for kornsirkelspiritualitet og kornsirkeldiskurs, hva enten deltakernes engasjement er overflatisk, ironisk, subversivt, dypt og/eller inderlig, spirituelt og/eller sekulært – ting kan tyde på at det kan være uklare og kryssende grenseoppganger her, eller at grensene er meningsløse. Ett tolkningsperspektiv som kan legges på kornsirkeldiskursen, er ved å vurdere den som *magisk praksis*. Alver (2008:37) fremholder at eldre tiders magiske kosmos omhandlet en forståelse av en kraft som kunne ta bolig i steder, ting og levende vesen, men som også mennesker kunne aktualisere og gjøre bruk av. Hun viser til både likheter og forskjeller mellom eldre og nyere tiders magiske forståelse, og peker på det strengt normerte og regulerte ved eldre magi, som et forlatt premiss i nyere magisk praksis: "hvis man kan se på den eldre magi som en egen kulturell kategori, er det mer fruktbart at nærme sig den moderne magi som et aspekt ved forskjellige fænomener" (Alver 2008:41). Magi har uklare og flytende grenser til liknende fenomen som okkultisme og religion (Mikaelsson 1999:104), og er et kjernebegrep i nyreligiøs, emisk forstand, ikke minst som salgsfremmende karakteristikk av ulike produkt og praksiser. Ingvild Gilhus hevder at magikere i et kulturvitenskapelig perspektiv kan betraktes som innovatører (Gilhus 1999:135), og at "felles for dagens

magi er at den fungerer som et skjæringspunkt mellom ny bevissthet, gammel tro og moderne vitenskap. Den er satt inn i en mer eller mindre fiktiv historisk sammenheng, og kan reaktualiseres i den enkeltes hverdag” (Gilhus 1999: 139). Jeg operasjonaliserer i det følgende *magisk praksis som ulike ritualiseringer av energiparadigmet, og som eksempler på ulike forståelseshorisonter innen et større energiparadigme.*

Spirituell turisme, herunder kornsirkelturer, kan således forstås som magiske praksiser, både selve turforløpet/kornsirkelbesøkene, og når turminner reaktualiseres og gjøres betydningsfulle i hverdagen som kommer etter og i mellom turene, gjerne framvist på nettet, for eksempel facebook. Mest umiddelbar mening gir det nok å vurdere sirkelmakerne som magikere, nærmere bestemt som kaosmagikere, noe jeg straks skal komme tilbake til. Når det gjelder kornsirkelentusiaster av den typen som dominerte på vår kornsirkeltur, er den magiske klangbunnen ikke fullt så entydig – disse aktørene lager definitivt ikke kornsirkler som del av en ”magisk” praksis, men oppsøker dem, på bakken eller på nettet, og produserer mening rundt et allerede eksisterende fenomen, og/eller bidrar til fenomenets vekst og videre utforming, for eksempel gjennom nettbidrag. Som sådan kan de kanskje kategoriseres som pilegrimer, i virkelig eller virtuell tid, så vel som magikere, idet magisk praksis er betegnet for viktige deler av denne diskursen, slik magi selvsagt kan tolkes som (og selges som) en delkomponent i spirituell turisme generelt.

Gilhus deler den magiske praksisen inn i to betegnende kategorier, kjøkken- og kaosmagi, hvorav kjøkkenmagikategorien er oppfunnet av Gilhus selv. Kjøkkenmagi er ”en kvinnelig form for magi og en utløper av moderne hekseri og gudinnedyrkelse. Målet for slik magi er å skape et så rikt betydningsunivers rundt hverdagen som mulig (...) man oppfordres til å leve syklisk, og til å være oppmerksom på årets gang og kroppens faser (Gilhus 1999:140). Kjøkkenbegrepet er ment å aksentuere det kvinnelige eller kvinnedominerte ved en type magisk praksis, det vil gjerne si det relasjonelle, helseorienterte og nærhetspregede. Med fare for å strekke kategorien litt langt, kan man si at den

delen av kornsirkelpraksis IRL, og de forventninger, erfaringer og drøftinger, formidlet i ulike fora, som handler om det fortryllede univers (kornsirkler avslører et energifylt, multidimensjonalt univers), passer inn her. Samtidig er der selvsagt et ”kosmisk” preg over kjøkkenmagien som spirituell praksis, og ”kosmosmagi” kan i så måte være en mer sakssvarende begrepstillempling av kategorien som betegnelse på deler av kornsirkeldiskursen. Der kjøkkenmagi i Gilhus’ egentlige innholdsbestemmelse av ordet handler om mer konkret, gjerne kjøkkenrelatert praksis a la urtemagi, resonnerer kornsirkelpraksis med de mer kosmisk betonedede referansene til denne type magi, samtidig som det kulturelle og strukturelle ved et utvidet kjøkkenbegrep opprettholdes. Meditasjon og energifokusert, helseorientert arbeid i kornsirkelene glir friksjonsfritt inn i en overordnet, magisk orientert, spirituell turisme-praksis, mens det naturnære og årstidsspesifikke ved kornsirkelfenomenet, og refleksjoner rundt dette, aksentuerer det organiske, sanselige og sykliske, i et holistisk, meningsfylt kosmos.

Kaosmagi derimot, har sine røtter i okkultisten Aleister Crowleys arbeid og i 70-tallets England, med sentra i Leeds (Gilhus 1999:141) og London (Uldal og Winje 2007:136). Kaosmagien er preget av individualisme og vilje til viten – dog med et underliggende premiss om at ”alle systemer av viten er sosialt konstruerte og kulturelt partiske” (Gilhus 1999:141). Den kaosmagiske innstilling er relativistisk, raffinert, kynisk og dogmefri, preget av kaosteori og dekonstruksjon. Uldal og Winje (2007:140) framholder at ”til forskjell fra alternativbevegelsen (...) [hører] kaosmagikerne hjemme i et miljø som tilsynelatende viser mer tenner og klør og i større grad streber etter å integrere det ubehagelige i kulturen”. Circlemakers framstår slik til dels som kaosmagikere: de hevder å bruke og relatere seg til ritualer og myter (jmf. kornsirkelmakeri-guiden) uten å ”tro” på dem, snarere som en latterliggjørende, subversiv og selvhevdende praksis, som utpeker dem selv som eliten, og alle andre assosiert med kornsirkelfenomenet, som sørgelig manglende *gnosis*. De er også maskulint pregede, til forskjell fra de som kan karakteriseres som kulturelt femi-

niserte og mer relasjonelt orienterte kornsirkelbesøkende, som for eksempel vår turgruppe. Tanya Luhrmann identifiserte i sin tid kaosmagikere i London med heavy metal-musikk, unge gutter og seksuelt skryt (Luhrmann 1994:105, sitert i Gilhus 1999:144), og Gilhus oppsummerer det kaosmagiske prosjektet slik:

Kaosmagien har et mannlig preg, ser ut til å tiltrekke menn og er på mange måter en ekstrem måte å symbolisere og glorifisere mannlighet på. Tankens kraft og viljens makt står i sentrum og stives opp gjennom å bruke kroppens funksjoner på en instrumentell måte. Tankens kontroll over kjønn og kropp gjør at en ironisk distanse er implisitt i kaosmagien. (Gilhus 1999:144).

Circlemakers *qua* kaosmagikere fokuserer imidlertid ikke direkte på kroppserfaringer eller ritualmagisk bearbeidelse av kroppen, men bruker en annen organisk substans til dette formålet, nemlig korn. I denne tolkningen blir kornet et substitutt for kroppen og forlengelsen av sirkelmakernes ego. Jo større hemmelighold, og jo større forvirring og fortvilelse de kan skape (blant ignorante kornsirkelentusiaster) – i en kaotisk kombinasjon med deres tilsynelatende reelle lengsel etter og anerkjennelse av kornsirkelens skjønnhet – jo større oppnådd suverenitet og suksess, kan være en mulig tolkning. Her kan anføres at kornsirkelentusiaster skyr kornsirkelmakerne som henger på puber sommerstid i kornsirkelland (gruppene vet konkret om hverandre, og gjenkjenner hverandre), mens kornsirkelmakerne altså anbefaler sine disipler å ”mingle” med entusiastene for å få opplysninger fra dem. Fra kornsirkelentusiastperspektiv blir sirkelmakerne forstått som en kynisk bløffende gjeng av dysfunksjonelle, single menn, mens kornsirkelentusiastene fra sirkelmakerperspektiv er naive, romantiske, anti-intellektuelle tullinger som vil bedras. Møtet mellom de ulike kornsirkelforståelsene og -praksisene kan være smertefullt for kornsirkelentusiastenes vedkommende, og sirkelmakernes atferd blir etisk fordømt (jmf. Glickman ovenfor). Sirkelmakerne derimot har valgt ironisk distanse og det nihilistiske ”intet er sant, alt er tillatt” som rettesnor, og er dermed presumptivt immune for smerte. Gruppene er

således inkompatible fra den ene partens perspektiv, men synergiske og symbiotiske fra den andres.

En tredje kategori magikere som i kornsirkelsammenheng kanskje kan sies å gjøre seg alt mer gjeldende, er de jeg her vil kalle ”multi-magikere”. Dette dreier seg om en gruppe/grupper av ukjent størrelse, utgjort av aktører som hevder at de ønsker å bygge bro mellom entusiastene (”forskerne”) og sirkelmakerne. I forhold til inntrykket man får ved lesing av Circlemakers-guiden, kan multimagikerne sies å fremstå som noe mer undrende, noe mindre suverene. Denne eller disse gruppene bruker sosiale media, og har fra nyåret 2011 nett-tv-sendinger hver onsdag, ”Crop Circle Makers TV”, via nettstedet ”Crop Circle Wisdom”.²⁴ Nettstedet oppgis å være knyttet til facebook-siden ”Report a Crop Circle”, selv om det ikke er Andrew Pyrka, men Matthew Williams (kornsirkelmaker tidligere kjent som ”Truth-seeker”) som er programleder og frontfigur under disse ikke altfor profesjonelle live stream-sendingene. Konseptet her er intervju med kornsirkelmakere, med eller uten maske og anonymitet, som forteller om sin praksis og tilslektende tema, ikke minst deres refleksjoner omkring kornsirkelmakeriets forbindelse til andre paranormale/spirituelle fenomen. Glickman (2009) og Silva (2002) er blant entusiastene som sterkt imøtegår den påstått spirituelle dimensjonen ved kornsirkelmakeri som et eksempel på sirkelmakernes blendverk opphøyd til en annen dimensjon.²⁵ Aktørene bak kornsirkeltv – der

²⁴ <http://www.cropcirclewisdom.co.uk/ccmtv/ccmtv.html>

²⁵ Vitenskapsjournalisten (og etter hvert kornsirkelmakeren) Jim Schnabels tidlige bok *Round in Circles* (1993, amerikansk utgave 1994) blir av Williams og Palins hyllet som et informert, dyptpløyende og sannferdig bidrag, et ”must read” for alle som ønsker å forstå kornsirkelfenomenet. Schnabel gir her en høyst lesverdig og til dels selvbiografisk framstilling av kornsirkeldiskursen hvem, hva og hvor. Kornsirkel-

Williams er den første som er straffedømt for kornsirkelmakeri (i 2000) – hevder imidlertid å ha hatt sterke, åndelige/spirituelle/magiske erfaringer eller opplevelser knyttet til sirkelmakeri eller sirkelbesøk, og flere gir uttrykk for at de ønsker tett samarbeid med forskerne/entusiastene. Paganisten, forfatteren og tatovøren Poppy Palins, gjest i kornsirkeltv-episode 3/2011, gir klart til kjenne et spiritualistisk verdenssyn, og er en av svært få kvinnelige kornsirkelmakere, et poeng som også blir drøftet i denne sendingen. Hun oppgir bl.a. å ha sett lyskulene som jo kan sies å være del av den gjengse kornsirkeltradisjonen,²⁶ og hun og Williams diskuterer seg i mellom sine ulike, spirituelle/uforklarlige opplevelser i åkrene. Kornsirkelforskerne de ønsker å få i tale, blir imidlertid framholdt som vel så opptatt av hemmelighold som dem selv, til Williams "store skuffelse". Som sirkelmakere er det åpenbart at multimagikerne står nærmere kaosmagien enn kosmos- eller kjøkkenmagien. De synes imidlertid å ha valgt en noe mer dialogisk innstilling til de andre aktørene i kornsirkeldiskursen, og kornsirkelforskerne blir framstilte som mer likeverdige "motstandere" eller "medskapere"/"medundrere" – de blir framholdt som en ganske mektig, og i mindre grad latterlig, gruppe. Konstruerte religioner som The Church of the Subgenius (CoS) synes også å være del av multimagikernes referansegrunnlag. Williams bærer i episoden med Palins en t-skjorte med standardportrettet av CoS' grunnlegger J. R. "Bob" Dobbs, og Palins blir introdusert for gummi-hodeskallen "Muhammed" i det hun setter seg i sofaen innledningsvis

entusiast Freddy Silvas *Secrets in the Fields* (2002) kan bl.a. leses som respons til Schnabels bok.

²⁶ Lysende kuler blir ofte oppgitt som observert på stedet der en kornsirkel oppstår. Disse kan sees på fotografier og på film, jmf. <http://www.cropcircles.cc/crop-circles-and-mysterious-balls-of-light.html>

i sendingen. To leketøy på sofaryggen bak henne blir presenterte som "Jesus" og "Jesu' far"/"Jahve", altså subversiv, ironisk symbolbehandling og meningsproduksjon i tråd med bl.a. CoS.

Multimagikerne i form av kornsirkelmakere presentert på kornsirkeltv, framstår med en blanding av tøv og eksistensielt alvor, med et vell av religiøst-spirituelle referanser fra paganisme, konstruerte religioner, undergrunnskultur og til dels rus (som blir drøftet i sendingen med Palins). Mindre hemmelighold, ønske om dialog med andre grupper, større innslag av kvinner og noe mindre latterliggjøring av "de andre" gjør at jeg altså har skilt denne mer interaktive gruppa fra kaosmagikerne, men overgangene er glidende. Overgangene er nok også glidende til kosmos- eller kjøkkenmagikerne, men utviklingsmessig synes feltbevegelsene å gå fra kosmos- til multimagisk (evt. kaosmagisk) innstilling, ikke omvendt. Kanskje vil skillelinjene og de til dels steile frontene mellom de ulike aktørene på kornsirkelfeltet på sikt løse seg opp. En sentral aktør som Eva-Marie Brekkestø formulerer det slik:

Jeg listet igjen og igjen opp alle teoriene om hvem som lager kornsirkelen: Er det vår egen underbevissthet, menneskene i en annen tid eller dimensjon, jorda selv, utenomjordiske eller Gud? En dag gikk det opp for meg: Det er ikke enten det ene eller det andre, men alle disse kreftene sammen, kanskje i en form for dialog (...) tar vi innover oss at vi slik er i stand til å være med på å frambringe kornsirkelene, har vi samtidig erkjent et helt nytt syn på tilværelsen (...) Når vi virkelig får et utfyllende svar på hva eller hvem som lager kornsirkelene og hvorfor, har vi kanskje forandret oss så mye som mennesker slik at spørsmålene synes helt irrelevante? En konklusjon kan kanskje være: Kornsirkelene er ikke et problem som skal løses, men mer et mysterium man kan delta i. (Brekkestø 2010: 169-171)

Avslutning

Et holistisk energiparadigme favner kornsirkelturisme og kornsirkelspiritualitet. Innen dette kornsirkelfeltets valfartspraksis inngår også de mer tradisjonelle pilegrimskomponentene, noe turen vår var et eksempel på. Kornsirkelens plassering i landskapet får forsterket

mening når den tolkes i sammenheng med helligsteder og kraftsteder. Vi kan omtale ulike tolkning og bruk av kornsirkler som ulike forståelseshorisonter innenfor samme energiparadigme, og jeg har avslutningsvis benyttet magibegrepet som kategorisering av slike ulike horisonter eller perspektiv, som på vesentlige måter synes å også smelte i sammen. Store deler av alternativspiritualiteten møtes i kornsirkelfenomenet. Framstillingen og utviklingen av fenomenet på internett er selvsagt del av denne diskursen, og å kunne følge et kulturelt-spirituelt fenomen fra åker til internett, byr på store muligheter for religionsvitenskapen så vel som for aktørene som er involvert ut fra andre typer engasjement.

Litteraturliste

- Alver, Bente G., *Mellem mennesker og magter. Magi i hekseforfølgelsesens tid*, Oslo: Scandinavian Academic Press 2008.
- Alver, Bente G, Ingvild Sælid Gilhus, Lisbeth Mikaelsson og Torunn Selberg (red.), *Myte, magi og mirakel i møte med det moderne*, Oslo: Pax Forlag A/S 1999.
- Bowman, Marion, "Å følge strømmen. Moderne pilegrimsferd i Glastonbury" i Gilhus, Ingvild Sælid og Siv Ellen Kraft (red.), *Religiøse reiser. Mellom gamle spor og nye mål*, Oslo: Universitetsforlaget 2007, s. 51-62.
- Bowman, Marion, "Learning from experience: The value of analysing Avalon", *Religion* 39(2) 2009, s. 161-168.
- Brekkestø, Eva-Marie, *Kornsirkler. Underverk i åkeren*, Oslo: Vega Forlag AS 2010.
- Gilhus, Ingvild Sælid, "Kaosmagi og kjøkkenmagi" i Alver, Bente G, Ingvild Sælid Gilhus, Lisbeth Mikaelsson og Torunn Selberg (red.), *Myte, magi og mirakel i møte med det moderne*, Oslo: Pax Forlag A/S 1999, s. 134-146
- Gilhus, Ingvild Sælid og Lisbeth Mikaelsson, *Kulturens refortrylling. Nyreligiositet i moderne samfunn*. Oslo: Universitetsforlaget 1998.
- Gilhus, Ingvild Sælid og Siv Ellen Kraft (red.), *Religiøse reiser. Mellom gamle spor og nye mål*, Oslo: Universitetsforlaget 2007.
- Glickman, Michael, *Crop Circles. The Bones of God*, Berkeley: Frog Books 2009.

- Hanegraaff, Wouter, "New Age Spiritualities as Secular Religion. A Historian's Perspective", *Social Compass* 46 (2) 1999, s. 145-160.
- Heelas, Paul og Linda Woodhead, *The Spiritual Revolution. Why religion is giving way to spirituality*, Malden, Mass: Blackwell Publishing 2005.
- Hodge, Bob, "The Goddess Tour: Spiritual Tourism/Post-modern Pilgrimage in Search of Atlantis" i Hume, Lynne og Kathleen McPhillips (red.), *Popular Spiritualities. The Politics of Contemporary Enchantment*, Aldershot: Ashgate 2006, s. 27-40
- Hume, Lynne og Kathleen McPhillips (red.), *Popular Spiritualities. The Politics of Contemporary Enchantment*, Aldershot: Ashgate 2006.
- Ivakhiv, Adrian og Andy Thomas "Crop Circles" i Taylor, Bron m.fl. (red), *The Encyclopedia of Religion and Nature*, London: Thoemmes Continuum 2005, s. 439-440
- Luhrmann, Tanya, *Persuasions of the Witch's Craft. Ritual Magic in Contemporary England*, London: Picador 1994.
- Mikaelsson, Lisbeth, "Magi, fantasi og fiksjon" i Alver, Gilhus, Mikaelsson og Selberg 1999.
- Partridge, Christopher, *The Re-Enchantment of the West*, London: T&T Clark International. 2 vol. 2004, 2006.
- Rothstein, Mikael, *Gud er blå. De nye religiøse bevegelsler*, København: Gyldendal 1991 (nytrykk 1993, 1996).
- Rothstein, Mikael, *UFOer og rumvesener. Myten om de flyvende tallerkener*, København: Gyldendal 2000.
- Rothstein, Mikael, *Gud er (stadig) blå*, København: Aschehoug 2001.
- Schnabel, Jim, *Round in Circles. Physicists, Poltergeist, Pranksters and the Secret History of the Cropwatchers*, London: Hamish Hamilton 1993.
- Selberg, Torunn, "Innledning" i Alver, Bente G, Ingvild Sælid Gilhus, Lisbeth Mikaelsson og Torunn Selberg (red.), *Myte, magi og mirakel i møte med det moderne*, Oslo: Pax Forlag A/S 1999, s. 99-103
- Selberg, Torunn, "Magiske reiser og magiske steder" i Gilhus, Ingvild Sælid og Siv Ellen Kraft (red.), *Religiøse reiser. Mellom gamle spor og nye mål*, Oslo: Universitetsforlaget 2007, s. 63-73

Silva, Freddy, *Secrets in the Fields. The Science and Mysticism of Crop Circles*, Charlottesville, VA: Hampton Roads Publishing Company 2002.

Taylor, Bron m.fl. (red), *The Encyclopedia of Religion and Nature*, London: Thoemmes Continuum 2005.

Uldal, Geir og Geir Winje, *Hekser og healere. Religion og spiritualitet i det moderne*, Kristiansand: Høyskoleforlaget 2007.

Urry, John, "Mobility and Proximity", *Sociology* 46 (2) 2002, s. 255-274.